

Література:

1. Андрушків Б. М. Про проблеми рейдерства в Україні з позицій науки / Б. М. Андрушків, Н. Б. Кирич, Л. Я. Малюта // Фондовый рынок в инвестиционном процессе. – 2008. – № 32 (авг.). – С. 24 – 29.
2. Зянько В.В. Тіньові доходи та шляхи їх зменшення в Україні // Вісник Вінницького політехнічного інституту. - 2008. - № 1. - С. 8-13.
3. Кормишкина Л. А. Теневая экономика : [учеб. пособие для вузов] / Л. А. Кормишкина, О. М. Лизина. – Саранск : Изд-во Мордов. ун-та, 2009. – 136 с.
4. Прихований ресурс: як оцінити обсяги тіньового сектора? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/prihovaniy_resurs_yak_otsiniti_obsyagi_tinovogo_sektora107214.html.
5. Прутська О. О. Заходи державної протидії тіньовій економічній діяльності в Україні / О. О. Прутська, І.Б. Юрчик [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2009_5_1/55.pdf
6. Рівень тіньової економіки в Україні становить 52,8% [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://news.dt.ua/ECONOMICS/riven_tinovoyi_ekonomiki_v_ukrayini_stanovit_52,8-94238.html.
7. Інтернет ресурс. – Режим доступу: http://www.juridicheskij-supermarket.ua/page_edinyivznos.html © ЮрМаркет

ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРИ ЯК РЕСУРСУ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кусик Н.Л.

Кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Державна політика у сфері культури (культурна політика) – це важлива складова соціально-гуманітарної політики держави, тому що її головною метою є утвердження культурного розвитку одним з ключових чинників соціально-економічного розвитку України та її окремих регіонів. Суспільства, які дбають про свій розвиток, особливу увагу приділяють особистості як найвищій цінності суспільства і створюють умови для вільного її розвитку. У такому випадку культура, з її творчим потенціалом, набуває особливого значення і її підтримує як політичний, так і економічний сектор суспільства. Культура у суспільстві розглядається як індикатор розвитку, синтезатор досвіду, стабілізатор суспільних процесів, інтегратор суспільних сил. Тому недооцінення усіх аспектів впливів, недостатня дієвість державних органів і послаблення діяльності громадських організацій, недостатній контроль суспільної думки призводить до занепаду держави загалом, а отже, до наявності політичної кризи.

Світовий досвід переконливо свідчить, що країни, які в період здійснення суспільних перетворень проводили зважену, послідовну політику підтримки розвитку національної культури (наприклад, Японія, Німеччина) швидко піднімалися до рівня високорозвинених країн, у найкоротші терміни, з мінімальними витратами досягали значних успіхів у проведенні економічних, політичних і соціальних реформ. Саме через освоєння традицій народу, його культури утверджуються духовні засади суспільства, які є визначальним показником життєздатності кожної нації, без яких не можна побудувати міцної держави.

Одним з важливих напрямів реформування вітчизняної соціально-економічної системи є реалізація моделі гуманітарного розвитку, яка орієнтує на процеси творення нової якості життя та активізацію культурного, наукового і творчого потенціалів кожної людини і суспільства. Для цього потрібно створити умови і для якнайширшого доступу населення України до надбань культури і мистецтва через активне державне сприяння цьому процесу.

Саме тому необхідно, перш за все, визначити, які зміни відбуваються у сфері культури України, яким чином вони впливають на розвиток мережі її закладів та їх можливості надання відповідних суспільних товарів. Ступень охоплення населення мережею закладів культури і мистецтва в українській соціально-економічній системі частково вказує на їх можливості

пропонувати відповідні суспільні товари.

На сьогодні, пропозицію суспільних товарів сфери культури та мистецтва можливе розглядати через кількість закладів культури і мистецтва, оскільки вітчизняна статистика не відображає інформацію про їх обсяг, структуру і фінансування; аналіз чинного законодавства, що регламентує діяльність у сфері культури. Більшість видів культурно-мистецьких закладів в Україні здебільшого перебувають у державній і комунальній формах власності, а тому держава на національному і регіональному рівнях бере на себе зобов'язання щодо їх утримання, створюючи умови для пропонування ними суспільних товарів. Тому, відштовхуючись від наявних статистичних даних, можна проаналізувати зміни в масштабах діяльності сфери культури та мистецтва через розгляд кількості її закладів на національному і регіональному рівнях.

Ситуація в сфері культури Одеської області може бути позначена як перехідна. Останні півтора десятиліття зафіксували радикальне світоглядне зрушення - перехід від галузевого й адміністративного уявлення про культуру до культурної політики як нового типу роботи із соціально-культурними ресурсами. Управління культурою на всіх рівнях стало більш складною, окремою і спеціальною роботою. Логіка розподілу бюджетних коштів, підтримка тих або інших "об'єктів культури" і видів діяльності, галузевий контроль у відношенні державної власності ("передача з балансу на баланс" і т.п.) – конфліктує з господарською і ринковою логіками. У культурному просторі Одеської області з'являються нові суб'єкти зі своїми інтересами і стратегіями дії. Управлінська дійсність ускладнюється, стає багатовимірною, що включає елементи різних професійних сфер і рівнів компетенції. Базова зміна складається в зміні масштабу діяльності керівників у сфері культури з організаційно-галузевого до регіонально-територіального.

Серед ключових тенденцій слід зазначити і зросту самостійність і відповідальність організацій культури. Господарська логіка дозволила зберегти велику частину об'єктів і інфраструктури культури в умовах перехідного періоду, однак сьогодні вона найчастіше обмежує розвиток ринкових механізмів. У районах Одеської області інтенсивно відбувається оформлення "культурних господарств" і "культурних виробництв", однак вони ще далекі від культурної індустрії у власному змісті цього слова. Організації культури Одеської області фактично знаходяться в стані конкурентної боротьби за споживача в умовах настання глобальних технологій (телебачення, Інтернету, аудіо-, відео- і т.д.).

Ринок культури Одеської області розвинений дуже слабо. Потрібне відновлення ринкового простору як реального простору проектування і програмування. Базовим викликом стає створення флагманських, проривних проектів - і на базі вдало реалізованих проектів - зразків "нових форм бізнесу", "нових форм організації життя", не тільки як "візитних карток", але і як "знаків", що визначають культурну специфіку області, району, міста, країни, нації.

Культурна активність на районному рівні по містах і районах Одеської області характеризується порівняльною бідністю спектра заходів. В культурній активності на районному рівні переважають в основному класичні напрямки і фольклор; спостерігаються тенденції посилення впливу активності обласного рівня і росту числа «привізних» концертних програм. Розвиток малих організацій (наприклад, сільських клубів) залежить від проведення разових великих видовищних заходів; помітна відсутність заходів "середнього рівня". В основному піками культурної активності в районах є великі заходи, прив'язані до циклів державних (або народних) свят.

Культурні зв'язки в Одеській області в основному не є цілеспрямованими, а існують у вигляді наслідків реалізації культурних програм. При цьому регіональні експерти відзначають слабку економічну і соціальну мотивацію учасників кооперації, а також наявність бар'єрів (в основному, адміністративно-територіальних), що перешкоджають горизонтальному партнерству. У комунікаційній і координуючій функції в ситуації нерозвиненості суспільних агентств часто виступають районні адміністрації. Тенденція до поступового посилення культурної кооперації і культурної мобільності є позитивним моментом для розвитку культури Одеської області. Але, у цій сфері необхідно цілеспрямоване проектування зв'язків під майбутні культурні програми, проекти і заходи (наприклад, через уведення спеціальної функції розвитку зовнішніх зв'язків), дослідження реальних обсягів і використання ресурсів неформальної кооперації.

Інша тенденція - посилення впливу регіональної влади рівня районних адміністрацій у масштабі області. При цьому райони виявляються затиснутими між галузевими відносинами по лінії адміністративної ієрархії, бюджетним фінансуванням і неможливістю масштабного програмування. Фактично це призводить до об'єктивної слабкості міжрайонних проектів і програм. У цих умовах центр ваги в діяльності обласного рівня управління об'єктивно зміщується від прямого адміністративного керування районами до координуючих функцій програмного характеру. Відповідно одним із ключових викликів є необхідність розвитку програмного управління. Новими об'єктами управління стають мережні схеми, розробка нових можливостей взаємодії суб'єктів культури (приклад - агентства), насамперед, між районами, а також між районами і містами, створення "правил гри, що оновлюються" на культурному полі.

Програма розвитку культури Одеської області не є перетворенням відповідних галузей і відомств, – це розробка і відкрите обговорення перспектив і образів майбутнього території, забезпечене відповідною організаційною підтримкою. Стратегія і програма розвитку культури Одеської області повинна розумітися як процес узгодження і погоджування різних типів і способів управління (наприклад, адміністративного і проектного). В даний час спостерігається непогодженість уявлень про шляхи (сценарії) розвитку в різних суб'єктів, а також у різних рівнів галузевої ієрархії. Така ситуація ускладнюється розбіжністю циклів планування (наприклад, державний рівень орієнтується на політичні цикли; районний - на господарські). Учасники районного рівня відзначають свою "занедбаність", неухважність влади вищого рівня, що найчастіше мотивується дотаційною логікою. У цьому зв'язку необхідно формувати інститут спільної відповідальності за ініціативи. Проектні ініціативи районного рівня повинні погоджуватися в програмній логіці, у тому числі горизонтальної.

Потенціал культури території Одеської області стане ресурсом її розвитку тільки в тому випадку, якщо культура активно втягне в процеси діяльності різних суб'єктів, що мають свої інтереси і стратегії, зв'язані з ідеєю регіонального розвитку. Серед найбільш ефективних технологій системного розвитку територій варто назвати технології, що працюють з особливостями міського середовища, культурний туризм (залучає культуру в економічні схеми туристичного бізнесу), інформаційні технології та технології створення знаків (імідж і брендо - будівництво). Пріоритетні напрямки розвитку Одеської області через потенціал культури це: інвестиційні проекти в сфері "креативних індустрій" і культурного туризму; розвиток сучасних освітніх технологій, у тому числі щодо підготовки і перепідготовки кадрів, тобто розвиток людського капіталу; включення ресурсу народних промислів в індустрію виробництва сувенірної продукції; розвиток фестивальних проектів та інших форм колективного руху; нові технології роботи з традиційною культурою (наприклад, етно - туризм як технологія включення в південноукраїнський світ); міжкультурна (мульти - культурна) комунікація (основний ресурс - зони впливу сусідніх областей, земляцтва і т.д.).

Використання культури як ресурсу регіонального розвитку – це новий виклик сьогодення, який так чи інакше зв'язаний з різними типами ресурсів. Регіональні керівники сьогодні використовують головним чином ресурси, що традиційно розуміються: об'єкти, ресурси натуральні і матеріальні. Ресурси нового типу - інформаційні, символічні, просторово-територіальні, часові – мало задіяні. Сьогодні в Україні облік культурних ресурсів переважно здійснюється з метою забезпечення збереження історико-культурної спадщини або розвитку туризму. Але роль культурних ресурсів як джерела конкурентних переваг регіону є значно ширшою.

Культурні ресурси – це джерело унікальних конкурентних переваг регіону. Якщо на рівні окремих великих міст можна говорити про часткову активізацію культурних ресурсів для стимулювання соціально-економічного розвитку (реставрація об'єктів культурної спадщини, фінансування муніципалітетами різних соціокультурних проектів та програм), то на рівні невеликих міст, сільських громад ці ресурси майже не застосовуються.